

SPRÁVA O VÝSLEDKU KONTROLY

Kontrola vybraných organizácií v
zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR

NAJVYŠŠÍ
KONTROLNÝ
ÚRAD SR

ĽUBOMÍR ANDRASSY
predseda

Kontrolovali sme

Ministerstvo kultúry SR, Slovenská národná galéria, Slovenské národné múzeum

Slovenská národná galéria a Slovenské národné múzeum sú hlavnými inštitúciami zameranými na ochranu a prezentáciu kultúrnych hodnôt na Slovensku. Slovenské národné múzeum sa sústreďuje na ochranu, výskum a prezentáciu národného kultúrneho a prírodného dedičstva, vrátane obnovy pamiatok, zatiaľ čo Slovenská národná galéria sa venuje zbieraniu a prezentácii slovenského i medzinárodného výtvarného umenia. Ministerstvo kultúry nastavuje riadiaci rámec a zabezpečuje finančné zdroje na napĺňanie ich poslania.

Ako sme postupovali

Kontrola bola realizovaná v súlade so zákonom o Najvyššom kontrolnom úrade Slovenskej republiky a so štandardmi, ktoré vychádzajú zo základných princípov medzinárodných štandardov najvyšších kontrolných inštitúcií (ISSAI). Tento legislatívny základ zabezpečuje zákonnosť, transparentnosť a systematický prístup počas všetkých fáz auditu. Kontrolovaným obdobím boli roky 2022 až 2024. Projekty obnovy hradu Krásna Hôrka a Spišský hrad boli odkontrolované za obdobie trvania obnovy.

Prečo sme kontrolovali

Účelom kontroly bolo komplexne vyhodnotiť hospodárenie s verejnými prostriedkami a preveriť účelnosť, efektívnosť a transparentnosť ich využívania, keďže Slovenské národné múzeum a Slovenská národná galéria disponovali rozpočtom vo výške 51 mil. eur ročne. Súčasťou kontroly bolo aj posúdenie obnovy hradov Krásna Hôrka a Spišský hrad, ktoré predstavujú najvýznamnejšie investičné projekty v oblasti národných kultúrnych pamiatok (časová os obnov hradov v prílohe).

Čo sme zistili

Ministerstvo kultúry

- Úlohou ministerstva bolo určovať strategické a koncepčné smery rozvoja múzejnej a galerijnej činnosti. Rezort však svoju koordinačnú a riadiacu úlohu nenaplnil v potrebnom rozsahu, čo sa negatívne prejavilo aj pri obnove hradov. Napriek významu týchto národných kultúrnych pamiatok s medzinárodným presahom boli intervencie ministerstva nedostatočné.
- Rezort kultúry preniesol zodpovednosť za obnovu hradov na Slovenské národné múzeum, ktoré nemalo k dispozícii dostatok kvalifikovaných zamestnancov na riadenie dlhodobých a rozsiahlych stavebných projektov.

Slovenská národná galéria

- V galérii zlyhalo finančné riadenie, keďže finančná kontrola nebola vykonávaná alebo bola formálna.
- V organizácii absentoval funkčný interný kontrolný systém.
- V roku 2025 nastala vysoká fluktuácia zamestnancov, čo malo negatívny vplyv na kontinuitu činností.
- Pri čerpaní verejných prostriedkov došlo k porušeniu finančnej disciplíny v sume 232 tis. eur a to poskytnutím preddavkov bez písomného dojednania, vyplatením odmeny nad rámec oprávnenia a priamym zadaním zákaziek.
- V rozpočtovníctve boli zistené závažné nedostatky, keď neboli dosiahnuté príjmy určené rozpočtom a zároveň boli prekročené výdavky bez úpravy rozpočtu. Chýbala evidencia rozpočtových opatrení. Príjmy a výdavky z podnikateľskej činnosti boli rozpočtované a vykazované v rámci hlavnej činnosti, čím dochádzalo k skresľovaniu výkazníctva.
- Potrebnou naviac prác, predĺžením lehoty výstavby a kompenzovaním nárastu nákladov dodávateľovi na realizované stavebné práce nastalo výrazné navýšenie ceny rekonštrukcie areálu galérie, kde celkové náklady dosiahli takmer 72 mil. eur, pričom pôvodne dohodnutou sumou bolo 38 mil. eur. Nepredĺžením lehoty realizácie diela počas trvania pôvodnej zmluvy a uzatváraním dodatkov bez právneho titulu nebol dodržaný postup v zmysle zákona o verejnom obstarávaní a došlo k porušeniu finančného riadenia.

- Z dôvodu nesprávneho uplatnenia odpočtu DPH a neodvedenia dane bol porušený zákon o dani z pridanej hodnoty. Galéria nedodrжала povinnosti pri verejnom obstarávaní, zverejňovaní informácií, postupoch účtovania a dohodách mimo pracovného pomeru.

Slovenské národné múzeum

- V múzeu sa prejavil systémový problém v oblasti strategického plánovania a riadenia veľkých investičných akcií. Pri obnove hradov nebola zabezpečená kontinuita rozhodovania a absentovalo pevné projektové riadenie spolu s účinným zmluvno-finančným dohľadom.
- Opakované personálne výmeny na riadiacich a odborných pozíciách prispeli k predlžovaniu a predražovaniu obnov hradov s výrazným dopadom na rozpočet organizácie. V nadväznosti na realizáciu projektov prebiehajú viaceré súdne konania, ktoré predstavujú dodatočné riziko pre finančné hospodárenie.
- V oblasti rozpočtovníctva došlo k prekročeniu rozpočtovaných výdavkov bez úpravy rozpočtu a zároveň neboli dosiahnuté príjmy určené rozpočtom. Finančná disciplína bola porušená v sume 162 tis. eur, a to poskytnutím preddavku bez písomného dojednania, priamym zadáním zákazky, neúčinným a nehospodárnym čerpaním verejných prostriedkov.
- V rámci hospodárenia neboli dodržané postupy účtovania ani povinnosti pri verejnom obstarávaní a zverejňovaní informácií.
- Problémy so statikou (nerovnomerné sadanie objektu) sídelnej budovy a havarijný stav základovej škáry predstavovali riziko pre bezpečnosť užívateľov.
- Múzeum spravovalo viac ako 4 mil. zbierkových predmetov, pričom ich ochrana bola dlhodobo poznačená nevyhovujúcim stavebno-technickým stavom objektov, nedostatočnou kapacitou a nestabilnými klimatickými podmienkami v depozitároch.

Spišský hrad

- Zo strany ministerstva a Slovenského národného múzea absentoval proaktívny a systematický plán riadenia rizík, a to aj napriek skutočnosti, že ide o národnú kultúrnu pamiatku zapísanú na Zozname svetového dedičstva UNESCO. Havarijný stav Románskeho paláca bol známy viac ako desať rokov, avšak neboli prijaté včasné a účinné opatrenia na jeho riešenie. Nečinnosť významne prispela k degradácii technického stavu hradu a k potrebe bezodkladnej záchrany. Obnova bola sprevádzaná problémami vo verejnom obstarávaní, súdnymi spormi, vypovedaním zmluvy zhotoviteľovi pre meškania, nedodržaním termínov a nezhodami o kvalitu prác.

Hrad Krásna Hôrka

- Napriek prijatým koncepčným rozhodnutiam predstavovala obnova hradu dlhodobý príklad zlyhania riadenia investičného projektu, a to aj za situácie, keď boli k dispozícii dostatočné finančné zdroje v sume 38,5 mil. eur. Neboli vytvorené také kľúčové podmienky úspešnej realizácie, ako je jasne určená zodpovednosť, stabilné projektové riadenie, účinná kontrola a včasné rozhodovanie. Neúspech bol zosilnený častými personálnymi zmenami, ktoré neboli sprevádzané dôsledným odovzdávaním dokumentácie, čo narušilo kontinuitu riadenia. Samotná stavebná činnosť začala až desať rokov po požari a bola ovplyvnená nedodržiavaním termínov, spormi o kvalitu vykonaných prác, deformáciou trvalých krovov a striech, nevládnutými zmenovými konaniami, súdnymi konaniami. Dôsledkom bolo neúmerné predlžovanie obnovy, nárast nákladov a pokračujúca degradácia jednej z najvýznamnejších národných kultúrnych pamiatok. Hrad dodnes nie je sprístupnený pre verejnosť, čo znižuje možnosť šírenia kultúrneho dedičstva, obmedzuje rozvoj cestovného ruchu a miestnej ekonomiky, oslabuje dôveru spoločnosti vo verejné inštitúcie.

Čo odporúčame

NKÚ SR odporúča Výboru NR SR pre kultúru a médiá:

- Zaviazať ministerstvo kultúry spracovať plán realizácie investičných projektov obnovy národných kultúrnych pamiatok v správe štátu, vrátane harmonogramu plnenia a zabezpečenia finančného krytia, a predložiť tento materiál poslancom na prerokovanie.

NKÚ SR odporúča MK SR:

- Vytvoriť jednotný metodický rámec systémového prepojenia riadenia obnovy národných kultúrnych pamiatok s riadením veľkých investičných projektov ministerstva.
- Prijatť komplexný súbor organizačných, procesných a kontrolných opatrení zameraných na urýchlenie ukončenia obnovy hradu Krásna Hôrka v kontexte uznesenia vlády SR č. 458 z 24.9.2025.
- Posilniť systém dohľadu nad finančným riadením v Slovenskom národnom múzeu a Slovenskej národnej galérii.

VÝKON KONTROLNEJ AKCIE

Účel kontrolnej akcie

Účelom kontroly bolo preveriť dodržiavanie všeobecne záväzných právnych predpisov pri hospodárení s verejnými prostriedkami a nakladaní s majetkom vrátane preverenia projektov obnovy Spišského hradu a hradu Krásna Hôrka.

Rámec kontrolnej akcie

Predmetom kontroly v SNM a SNG boli výsledky hospodárenia a plnenie záväzných ukazovateľov, hospodárenie s verejnými prostriedkami a nakladanie s majetkom, účinnosť kontrolného systému. Na MK SR bola preverená riadiaca a kontrolná činnosť vo vzťahu k SNG a SNM.

Hodnotiacimi kritériami pri kontrole boli najmä príslušné právne predpisy a interné predpisy kontrolovaných subjektov, na základe ktorých boli posudzované a vyhodnocované doklady a informácie poskytnuté ku kontrole. Pri kontrole bol použitý prístup detailného preverovania vecnej a obsahovej správnosti dokladov, resp. vybratej vzorky k preverovanému predmetu kontroly. Kontrolórske dôkazy boli zhromažďované s použitím metód preskúmania dokumentácie, analýz, prepočtov, pozorovaní, rozhovorov s vecne príslušnými zamestnancami, vyžiadanim písomných stanovísk od kontrolovaného subjektu a vykonaním fyzických obhliadok majetku.

Výsledky kontrolnej akcie

Ministerstvo kultúry SR

Ministerstvo vo vzťahu k SNM a SNG vystupovalo ako zriaďovateľ a gestor verejnej politiky. Nieslo zodpovednosť za nastavenie riadiaceho a finančného rámca ich činnosti, určovanie priorít a požadovaných výstupov, uplatňovanie rozpočtových nástrojov a výkon dohľadu. Kontrola sa zamerala na oblasť riadenia a financovania obnovy hradov ako kľúčovú investičnú agendu rezortu.

V preverovanom období ministerstvo deklarovalo obnovy SH a KH ako najvýznamnejšie investičné akcie, zabezpečilo potrebné finančné zdroje a poverilo SNM realizáciou ich obnovy, aj keď nemalo k dispozícii dostatočný počet kvalifikovaných odborníkov na riadenie rozsiahlych a dlhodobých stavebných projektov. Tým však nezanikla jeho povinnosť zabezpečiť efektívne riadenie a koordináciu investičných projektov. Kontrola preukázala, že rezort kultúry nemal zavedený jednotný projektový rámec pre riadenie veľkých investičných akcií. Metodické ani kontrolné nástroje riadenia rizík pri obnove neboli primerane uplatňované. Ministerstvo zlyhalo pri riadení a koordinácii obnovy, čo bolo jeho úlohou v zmysle zákona o múzeách a galériách. Zároveň nebola zabezpečená riadna archivácia dokumentácie súvisiacej s obnovou hradu KH v zmysle zákona o archívoch a registratúrach, čím sa

znižila preukázateľnosť postupov a rozhodnutí. Dopady sa prejavili v nedostatočnej koordinácii, časových sklzoch, kumulácii zmien, eskalácii sporov a vo zvýšených finančných rizikách.

Slovenská národná galéria

SNG je vrcholná zbierkotvorná, vedecko-výskumná, metodická a kultúrno-vzdelávacia inštitúcia s celoštátnou pôsobnosťou v oblasti galerijnej činnosti. Spravuje takmer 90 tis. zbierkových predmetov. Rekonštrukcia areálu SNG, ukončená v roku 2023, bola jednou z najväčších investícií v rezorte kultúry. Jej dokončenie malo výrazný vplyv na návštevnosť. Najvyššia bola v roku 2023 v počte takmer 205 tis. návštevníkov, čo bolo v porovnaní s predchádzajúcim obdobím nárast o viac ako 100 %. V roku 2024 klesla návštevnosť na 178 tis. návštevníkov. Výnosy z tržieb každoročne rástli aj z dôvodu zvyšovania vstupného a v roku 2024 dosiahli výšku 525 tis. eur.

V súčasnosti sa organizácia nachádza v kritickom období, keď sa stretávajú dôsledky investičnej akcie, riadiacej a personálnej nestability, ako aj absencie funkčného interného kontrolného prostredia. V období rokov 2022 až 2024 bol zaznamenaný celkový nárast počtu zamestnancov inštitúcie. Ku koncu roka 2024 evidovala galéria 261 zamestnancov, z toho 17 na riadiacich pozíciách. Zásadný zlom nastal k augustu 2025, ktorý bol poznačený odchodom 110 zamestnancov z celkového evidenčného počtu 201 zamestnancov. Zároveň nastúpilo 51 nových zamestnancov.

Kontrola bola zameraná na hospodárenie galérie ako príspevkovej organizácie a na dodržiavanie platných právnych predpisov. Nižšie popísané zistenia potvrdili zlyhanie finančného riadenia s priamym negatívnym dopadom na hospodárne a efektívne využívanie finančných prostriedkov. Taktiež poukazujú na nefunkčnosť interného kontrolného prostredia, keďže organizácia nemala vypracované interné predpisy upravujúce vnútornú kontrolu ani nepredložila dokumentáciu o jej vykonávaní. Tá bola iba všeobecne deklarovaná v organizačnom poriadku bez konkrétnych postupov a bez personálneho zabezpečenia. Kontrolné mechanizmy neplnili svoju úlohu, čím sa zvýšilo riziko netransparentných a nepreukázateľných postupov pri hospodárení a riadení organizácie. Zároveň bola oslabená spoľahlivosť a dôveryhodnosť jej vnútorných procesov.

Základné informácie o hospodárení SNG poskytuje tab. č. 1. Strata v roku 2022 vznikla dosiahnutím nižších výnosov z dôvodu prípravy galérie na otvorenie po rekonštrukcii. Zisk v roku 2023 bol ovplyvnený najmä zvýšenou návštevnosťou obnovených priestorov. Negatívny výsledok hospodárenia v roku 2024 bol spôsobený zmenou pravidiel v rozpočtovaní, zapojením vlastných príjmov z minulých rokov do rozpočtu a ich čerpaním, čo viedlo k nákladom, ktoré neboli kryté tržbami rovnakého účtovného obdobia.

Tab. č. 1 Výsledky hospodárenia SNG v tis. eur

Ukazovateľ	Rok 2022			Rok 2023			Rok 2024		
	Hlavná činnosť	Podnik. činnosť	Spolu	Hlavná činnosť	Podnik. činnosť	Spolu	Hlavná činnosť	Podnik. činnosť	Spolu
Náklady	9 472	0	9 472	13 978	0	13 978	16 586	273	16 859
Výnosy	9 332	0	9 332	14 609	0	14 609	16 037	351	16 388
Výsledok hospodárenia	- 140	0	- 140	631	0	631	- 549	78	- 471

Zdroj: Individuálne účtovné závierky

Na účely zabezpečenia predmetu činnosti organizácie bol každý rok uzatvorený kontrakt s ministerstvom, v ktorom boli vymedzené vecné, finančné a organizačné vzťahy. Preverení boli zistené, že dodatok č. 1 kontraktu na rok 2022 nebol zverejnený na webovom sídle, neboli vypracované polročné hodnotiace správy o činnosti a hospodárení za 1. polrok 2022 a 2023, záverečná správa o činnosti a hospodárení za rok 2023 neobsahovala vyhodnotenie merateľných ukazovateľov v zmysle prílohy č. 4 kontraktu. Uvedeným konaním vzniklo riziko nedostatočnej transparentnosti a nepreukázateľnosti plnenia dohodnutých záväzkov, čo oslabovalo kvalitu riadenia a kontrolných mechanizmov.

Zistenia kontroly identifikovali závažné nedostatky v rozpočtovníctve. Čerpanie výdavkov bolo v roku 2022 prekročené bez úpravy rozpočtu takmer o 6 mil. eur najmä z dôvodu čerpania kapitálových zdrojov z minulých rokov určených na rekonštrukciu budovy. Porovnaním upraveného rozpočtu a skutočne dosiahnutých výsledkov bolo zistené, že skutočné príjmy boli v roku 2023 nižšie o takmer 4 tis. eur než príjmy určené rozpočtom. Galéria nevedla operatívnu evidenciu rozpočtových opatrení, a tým znemožnila transparentné a auditovateľné preukázanie zmien rozpočtu v priebehu roka. Súčasne rozpočtovala príjmy a výdavky podnikateľskej činnosti spolu s ostatnými

vlastnými príjmami, čím narušila prehľadnosť a správnu klasifikáciu rozpočtových položiek. Uvedené nedostatky viedli k nedodržaniu zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy a zákona o účtovníctve, keďže účtovná závierka neposkytovala správne, úplné a spoľahlivé informácie.

Kontrolóri zistili pri čerpaní verejných zdrojov porušenie finančnej disciplíny v sume takmer 144 tis. eur podľa zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy, keď v 11 prípadoch galéria nemala zmluvne dohodnuté preddavky a odmena zamestnancovi bola vyplatená nad rámec oprávnenia.

Najvyšší počet zistených nedostatkov sa týkal dodržiavania zákona o finančnej kontrole. Kontrola preukázala, že v 106 prípadoch týkajúcich sa dodávateľských faktúr, objednávok a zaraďovania majetku do užívania nebola vykonaná základná finančná kontrola, v ôsmich prípadoch bola vykonaná len formálne. Finančná kontrola nebola vykonaná pred uzatvorením dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru. Uvedeným konaním došlo k porušeniu povinností v oblasti finančného riadenia a k oslabeniu systému vnútornej kontroly.

Postupy účtovania neboli dodržané účtovaním do nesprávneho účtovného obdobia, v 13 prípadoch pri účtovaní o preddavkoch a v štyroch pri majetku. Nedodržaním postupov účtovania došlo k skresleniu účtovných údajov. Z dôvodu nesprávneho uplatnenia odpočtu DPH a neodvedenia dane došlo k porušeniu zákona o DPH.

MK SR realizovalo verejné obstarávanie týkajúce sa stavebných prác na nadlimitnú zákazku rekonštrukcie, modernizácie a dostavby areálu galérie. Zmluva bola uzavretá v decembri 2015 so spoločnosťami HORNEX, a. s., Bratislava (zhotoviteľ 1) a STRABAG Pozemné a inžinierske staviteľstvo s .r. o., Bratislava (zhotoviteľ 2). V roku 2022 boli práva a povinnosti druhého zhotoviteľa presunuté na nástupnícku firmu STRABAG Pozemné staviteľstvo s.r.o., Bratislava – mestská časť Ružinov. Od 29.12.2018 až do skončenia realizácie diela boli zmeny zmluvy vykonávané tak, že nemali oporu v presne zadaných pravidlách pôvodnej zmluvy. V období od konca roka 2018 do začiatku mája 2021 neexistovalo zmluvné dojednanie v rámci dodatku k zmluve ohľadom termínu dokončenia diela. V súvislosti s rekonštrukciou boli vydané uznesenia vlády SR, ktoré nemali právnu silu meniť zmluvný vzťah medzi SNG a zhotoviteľmi. Predmetné uznesenia mohli iba rámcovo upravovať jeho realizáciu, ale bez zmeny zmluvy boli iba systémovým aktom riadenia bez reálneho dopadu na zmluvný vzťah. Nepredĺžením lehoty realizácie diela počas trvania pôvodnej zmluvy na uskutočnenie stavebných prác, nebol dodržaný postup v zmysle zákona o verejnom obstarávaní. Zároveň došlo k porušeniu finančného riadenia v zmysle zákona o finančnej kontrole. Na základe uzatvorených dodatkov k zmluve sa pôvodne dohodnutá cena rekonštrukcie vo výške 38 mil. eur bez DPH zvýšila na takmer 62 mil. eur bez DPH a trvanie prác sa predĺžilo o štyri roky.

Zákon o verejnom obstarávaní bol porušený, keď tri zákazky boli zadané priamym zadaním s dopadom na porušenie finančnej disciplíny v sume 89 tis. eur, keďže nebolo možné preukázať hospodárnosť vynakladania verejných prostriedkov. V ďalšom prípade bol postup zadania zákazky určený bez stanovenia predpokladanej hodnoty zákazky, vo výzve na predkladanie ponúk bola uvedená konkrétna značka bez pripustenia ekvivalentu a súhrnná správa bola v prípade dvoch zmlúv zverejnená s nesprávne uvedenou zmluvnou cenou, čím došlo k porušeniu princípov transparentnosti, rovnakého zaobchádzania a nediskriminácie.

V 25 prípadoch neboli objednávky zverejnené na webovom sídle v požadovanej lehote podľa zákona o slobodnom prístupe k informáciám. Zákoník práce bol porušený vykázaním pracovného času zamestnanca nad 12 hodín denne, uzatvorením dohody o vykonaní práce až 13 dní po začatí výkonu práce a nevedením evidencie dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru za rok 2022.

Kontrolou bolo zistené, že oblasť ochrany zbierkových predmetov bola zabezpečená vhodne a bez zistenia nedostatkov. Uvedené súviselo s rekonštrukciou budovy vrátane obnovy depozitárnych priestorov. Majetok SNG bol riadne poistený.

Obr. č.1, 2: Depozitáre SNG po rekonštrukcii (dobrá prax)

Zdroj: NKÚ SR, fyzická obhliadka

Prenechaním majetku štátu do nájmu nájomcovi v piatich prípadoch bez určenia nájomného bezodplatne, boli porušené ustanovenia zákona o správe majetku štátu. Išlo hlavne o využitie priestorov parku kaštieľa Strážky za účelom organizácie podujatí.

Slovenské národné múzeum

SNM je vrcholná štátna zbierkotvorná, vedeckovýskumná a kultúrno-vzdelávacia inštitúcia v oblasti múzejnej činnosti. Patrí k najväčším inštitúciám rezortu kultúry podľa objemu spravovaného nehnuteľného a huteľného majetku, výšky príspevku na činnosť a aj podľa výšky vlastných výnosov. Svoje úlohy plní prostredníctvom generálneho riaditeľstva a 18 špecializovaných múzeí. Návštevnosť expozícií, výstav a podujatí múzea v roku 2024 bola 993 tis. osôb, čo bolo v porovnaní s predchádzajúcim rokom menej o 11 tis. návštevníkov. Medzi najnavštevovanejšie objekty patrili hrady, zámky a kaštiele v správe špecializovaných múzeí SNM. Celkové príjmy zo vstupného v roku 2024 dosiahli takmer 5 mil. eur.

Obr. č. 3: Múzeá a expozície SNM

Zdroj: SNM

V kontrolovanom období múzeum čelilo problémom v oblasti financovania, riadenia a strategického plánovania, čo sa negatívne odzrkadilo na investičných projektoch, údržbe budov, starostlivosti o zbierkové predmety a vnútornej efektívnosti organizácie. Viaceré kľúčové projekty boli zrušené alebo pozastavené pre chýbajúce finančné krytie. Výsledky kontroly veľkých investičných projektov poukazujú na systémový problém. SNM nedokáže obnovu kultúrnych pamiatok riadiť stabilne a dlhodobo. Chýba kontinuita rozhodovania, pevné projektové riadenie a účinný zmluvno-finančný dohľad. Opakované personálne výmeny na riadiacich a odborných pozíciách, zmeny projektantov a dodávateľov oslabujú „pamäť projektu“, zvyšujú počet zmien počas realizácie a zhoršujú kontrolu

nad rozsahom, termínmi a nákladmi. Následne vznikajú situácie s dodávateľmi, ktoré eskalujú do súdnych sporov, čím sa realizácia ešte viac predlžuje, predražuje a poškodzuje reputáciu inštitúcie.

Informácie o hospodárení SNM poskytuje tab. č. 2. Organizácia dosahovala v rokoch 2022 až 2023 kladný výsledok hospodárenia. Strata v roku 2024 v sume 1,3 mil. eur bola spôsobená zmenou pravidiel v rozpočtovaní, zapojením vlastných príjmov z minulých rokov do rozpočtu 2024 a ich čerpaním, čo viedlo k nákladom, ktoré neboli kryté tržbami rovnakého účtovného obdobia.

Tab. č. 2 Výsledky hospodárenia SNM v tis. eur

Ukazovateľ	Rok 2022			Rok 2023			Rok 2024		
	Hlavná činnosť	Podnikateľ. činnosť	Spolu	Hlavná činnosť	Podnikateľ. činnosť	Spolu	Hlavná činnosť	Podnikateľ. činnosť	Spolu
Náklady	21 062	197	21 259	24 236	300	24 536	25 674	277	25 951
Výnosy	21 180	202	21 382	24 382	308	24 690	24 308	320	24 628
Výsledok hospodárenia	118	5	123	146	8	154	-1 366	43	-1 323

Zdroj: Individuálne účtovné závierky

Múzeum, ako príspevková organizácia, plnilo svoje úlohy a ciele v zmysle kontraktu uzavretom s MK SR. Na úlohy vyplývajúce z kontraktu používalo vlastné zdroje a príspevok zo štátneho rozpočtu. Rozpočet organizácie nezohľadňoval rozsah a náročnosť spravovaného majetku, počet organizačných zložiek ani charakter objektov, z ktorých veľká časť má pamiatkový status a vyžaduje zvýšené náklady na údržbu, ochranu a prevádzku. Dlhodobé podfinancovanie, tak nepredstavuje len finančný problém, ale aj významné systémové riziko, ktoré ohrozuje ochranu kultúrneho dedičstva, udržateľnosť prevádzky SNM a kvalitu služieb poskytovaných verejnosti.

Preverením rozpočtovníctva a čerpania verejných prostriedkov bolo zistené nedodržanie zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy, keď v roku 2023 boli rozpočtované výdavky prekročené bez úpravy rozpočtu o 1,7 mil. eur. Uvedené bolo spôsobené najmä tým, že boli rozpočtované len zdroje štátneho rozpočtu, vlastné zdroje a zdroje z podnikateľskej činnosti. Ostatné zdroje rozpočtované neboli, vždy bola vykázaná len skutočnosť čerpania. Požiadavka na rozpočtovanie všetkých zdrojov vyšla od ministerstva kultúry koncom roka 2023 a uvedené začalo SNM aplikovať od roku 2024. Skutočné príjmy neboli v roku 2024 dosiahnuté a boli nižšie oproti príjmom upraveného rozpočtu o 1,3 mil. eur. Finančná disciplína bola porušená v sume 31 tis. eur, keď v deviatich prípadoch bolo zaplatené za tovary a služby prostredníctvom preddavku, ktorý nebol písomne dojednaný a v jednom prípade bolo priame zadanie zákazky v rámci konferencie bez vykonania verejného obstarávania.

Kontrolóri zistili, že vláda SR v roku 2023 vzala na vedomie rámec obnovy sídelnej budovy múzea a súhlasila s prípravou podkladov, na základe ktorých malo byť začaté verejné obstarávanie na projektovú dokumentáciu. SNM malo k dispozícii 350 tis. eur, z ktorých vyčerpalo 156 tis. eur. Koncom roka 2024 bola vyhlásená anonymná dvojkoľová súťaž návrhov. Tá bola v júli 2025 zrušená z dôvodu negarantovania finančných zdrojov zo strany MK SR. Zrušenie súťaže bez získania architektonického návrhu kontrola vyhodnotila ako neúčinné vynaloženie verejných prostriedkov, čím došlo k porušeniu finančnej disciplíny v sume 41 tis. eur. Závery geotechnického a statického posúdenia z júla 2024 potvrdili nerovnomerné sadanie objektu sídelnej budovy a havarijný stav základovej škáry s rizikom pre užívateľov. Nepokračovanie v ochrane pamiatky bolo porušením zákona o ochrane pamiatkového fondu. Po ukončení kontroly na základe rozhodnutia Úradu pre verejné obstarávanie múzeum obnovilo druhú etapu súťaže a vyplátilo odmeny architektom.

Obr. č. 4, 5: Havarijný stav základovej škáry sídelnej budovy SNM

Zdroj: SNM, NKÚ SR, fyzická obhliadka

Zákon o účtovníctve a postupy účtovania neboli dodržané, keď v jednom prípade bolo nesprávne účtované o preddavkovej faktúre a v štyroch prípadoch o nákladoch na reprezentačné, preddavkoch na dlhodobý hmotný majetok a o licenciách. Vykonávanie základnej finančnej kontroly bolo preverené na vybranej vzorke 130 dodávateľských faktúr, vyradovacích protokolov majetku a dohôd o vykonaní práce mimo pracovného pomeru. Jej formálne vykonanie bolo zistené v 13 prípadoch.

K porušeniu zákona o verejnom obstarávaní došlo, keď tri zákazky boli zadané priamym zadáním a v troch prípadoch boli fakturované služby nad rámec zmlúv uzatvorených na základe verejného obstarávania. Súhrnné správy o zákazkách s nízkymi hodnotami neboli v troch prípadoch zverejnené v zákonom stanovenej lehote. V troch prípadoch nebola zverejnená súhrnná správa o zmluvách so zmluvnými cenami vyššími ako 10 tis. eur.

Nedodržanie zákona o slobodnom prístupe k informáciám bolo zistené pri dodávateľských faktúrach a objednávkach, keďže neboli zverejnené na webovom sídle v zákonnej lehote. Povinne zverejňované zmluvy boli vo viacerých prípadoch v nesprávnom formáte. V pracovných výkazoch k dvom dohodám o vykonaní práce a jednému dodatku bol vykázaný pracovný čas zamestnanca nad 12 hodín denne v rozpore so Zákonníkom práce.

Kontrola sa zamerala aj na starostlivosť o majetok a zbierkové predmety. Celková účtovná hodnota kultúrnych pamiatok v správe SNM predstavovala výšku 12,6 mil. eur, avšak ich skutočná hodnota je nevyčísliteľná. Viaceré objekty boli dlhodobo podfinancované a využívané bez systematickej údržby, čo viedlo k ich postupnému znehodnocovaniu až k vzniku havarijných stavov. Zvýšená potreba obnov, rekonštrukcií a opráv bola dôsledkom neriešenia tohto problému z minulých rokov. Začiatkom roka 2024 bol spustený do užívania nový informačný systém na odbornú evidenciu zbierkových predmetov. SNM malo v správe viac ako 4 mil. kusov zbierkových predmetov. Kontrolou bolo zistené, že k najväčším problémom ochrany zbierok patrila nedostatočná úložná kapacita depozitárov, nevyhovujúci stavebno-technický stav objektov, nestabilné klimatické podmienky depozitárov a nevyhovujúci mobiliár.

Na základe vykonaných kontrolných postupov a vyhodnotenia kontrolných zistení v procesoch hospodárenia s verejnými prostriedkami a nakladania s majetkom štátu možno konštatovať, že vnútorný kontrolný systém nevytváral primeranú istotu o zákonnosti, hospodárnosti, efektívnosti operácií a bol vyhodnotený ako čiastočne účinný. Identifikované nedostatky znížovali schopnosť organizácie predchádzať rizikám, odhaľovať nezrovnalosti a zabezpečiť nápravu v oblastiach finančného riadenia.

Ohrozené dedičstvo: manažovanie obnovy hradov

NKÚ SR vykonal detailné preverenie obnovy hradov SH a KH ako dvoch najvýznamnejších investičných akcií SNM, vrátane starostlivosti o zbierkové predmety. Hrad KH bol rekonštruovaný po rozsiahlom požiari spred 13 rokov. Na SH bola realizovaná plánovaná obnova s podmienkou zachovania podoby hradu ako zrúcaniny bez zmeny siluety z dôvodu zotrvania hradu ako súčasti svetového kultúrneho dedičstva UNESCO.

- Obnova Spišského hradu

O potrebe obnovy SH sa vedelo od roku 2011 (štúdia sanácie), pričom aktualizácia správa z roku 2014 rozdelila projekt na dve etapy. Prvá prebehla v rokoch 2018 – 2020. NKÚ SR preveril druhú etapu, ktorá sa začala v roku 2021 a riešila nevyhovujúci až havarijný stavebno-technický stav vybraných objektov, a to pri čiastočnom sprístupnení hradu verejnosti. Na druhú etapu bola plánovaná suma 6 mil. eur, pričom koncom roka 2024 bolo vyčerpaných len niečo cez 1,2 mil. eur (viď. príloha), najmä z dôvodu prerušenia prác na viac ako dva roky po vypovedaní zmluvy s dodávateľom a obštrukcií pri vypratávaní staveniska.

Kontrola identifikovala nedostatky v riadení projektu a neefektívnu spoluprácu medzi SNM a ministerstvom, keď ani opakované upozornenia odborných komisií na zhoršujúci sa technický stav pamiatky, problémy pri výbere zhotoviteľa (určenie výlučne podľa najnižšej ceny) a škody spôsobené neodbornou stavebnou činnosťou nevedli k prijatiu účinných nápravných opatrení. Generálna projektantka opakovane deklarovala zásadnú nespokojnosť s manažovaním stavby, najmä pre nevhodne nastavené a časovo nekoordinované stavebné postupy zhotoviteľa. Memorandum o spolupráci medzi múzeom a MK SR z roku 2024 malo posilniť kontrolné mechanizmy, avšak v praxi neprinieslo konkrétne výsledky a zriadená pracovná skupina ministerstva mala prevažne formálny charakter, bez reálneho dopadu na riešenie kritického stavu pamiatky.

Od projektu k realizácii

Stavebná činnosť obnovy hradu prebiehala etapovo. Druhá etapa bola zameraná na rozsiahlu rekonštrukciu kľúčových častí areálu (palácové objekty, nádvorie, sanácie a dokončenie rozvodov) s plánovaným ukončením v roku 2024. Stavebnej spoločnosti Bing Stav, s.r.o., Kendice bolo vyplatených 482 tis. eur za vykonané práce. Kontrola konštatovala zásadné zlyhanie realizácie druhej etapy zo strany zhotoviteľa, pretože práce neboli vykonané v dohodnutom rozsahu, kvalite ani termínoch, čo viedlo aj k poškodeniu stavebných konštrukcií palácov. Zhotoviteľ realizoval podstatnú časť prác subdodávateľsky, pričom neuhrádzal záväzky voči subdodávateľom. Situácia vyústila do odstúpenia SNM od zmluvy, zároveň zhotoviteľ nesplnil povinnosti po ukončení zmluvného vzťahu (nevypísal stavenisko, nezabezpečil demontáž žeriavu).

Následkom nesúčinnosti zhotoviteľa Bing Stav, s.r.o., Kendice došlo k takmer dvojročnému prerušeniu prác a k vzniku vynútených nákladov, ktoré musel zabezpečiť objednávateľ (vypratanie/demontáže a zabezpečenie objektu po prerušení stavebných prác). Pokus o obstaranie nového zhotoviteľa bol v roku 2024 ukončený bez podpisu zmluvy z dôvodu nesplnenia podmienok víťazným uchádzačom, čo predĺžilo obnovu. Pokračovanie stavebných prác sa obnovilo až v júni 2025 novou zmluvou so spoločnosťou SC STATIK NR s.r.o., Nitra. zameranou na statickú sanáciu Románskeho paláca v sume 6,8 mil. eur. Kontrola overila 104 účtovných dokladov v sume viac ako 1 mil. eur, súvisiacich s druhou etapou obnovy, bez zistenia závažných nedostatkov. Identifikovala porušenie povinnosti transparentného zverejňovania, keď jedna zmluva o dielo bola v Centrálnom registri zmlúv zverejnená bez príloh tvoriacich jej neoddeliteľnú súčasť.

SNM evidovalo tri aktívne a tri ukončené súdne spory týkajúce sa obnovy SH. Pri prebiehajúcich súdnych sporoch je múzeum dvakrát žalobcom voči spoločnosti Bing Stav, s.r.o., Kendice, išlo napr. o náhradu nákladov spojených s vypratávaním staveniska v sume 48 tis. eur. Zároveň vystupuje SNM ako žalovaný o trvanie právneho vzťahu voči spoločnosti Bing Stav, s.r.o., Kendice v sume takmer 4 mil. eur.

Ako sa spravuje štátny majetok

V depozitároch bolo uložených viac ako 15 tis. kusov zbierkových predmetov. Nevyhovujúce mikroklimatické podmienky v depozitároch, spôsobené ich umiestnením v starých historických objektoch bez klimatizačných systémov viedli k dlhodobému nedodržaniu odporúčaných hodnôt teploty a relatívnej vlhkosti, čím bol porušený zákon o múzeách a galériách, zbierkové predmety boli vystavené riziku poškodenia.

Zistenia poukazujú aj na výrazný nesúlad medzi rozsahom zbierkového fondu a reálnymi kapacitami depozitárnych priestorov. Nedostatočná priestorová kapacita, absencia manipulačných miestností a chýbajúce špecializované úložné systémy zásadne obmedzovali odbornú manipuláciu so zbierkovými predmetmi a zvyšovali riziko ich mechanického poškodenia. Uloženie častí zbierkových predmetov nebolo v súlade s depozitárnym režimom a odbornými štandardmi múzejnej praxe. Situáciu sa podarilo čiastočne zlepšiť rekonštrukciou prenajatých priestoroch v Starom kláštore Minoritov.

Obr. č. 6, 7, 8: Obnova SH a nevyhovujúce depozitárne priestory

Zdroj: NKÚ SR, fyzická obhliadka

- Obnova hradu Krásna Hôrka

Kontrola obnovy hradu KH ukázala vážne problémy v riadení projektu, ktoré vychádzali z dlhodobej a komplexnej povahy obnovy. Zlyhanie bolo ovplyvnené častými personálnymi zmenami, ktoré neboli sprevádzané úplným odovzdávaním dokumentácie, čo viedlo k neefektívnej koordinácii. Napriek dostatočným finančným prostriedkom z poistného plnenia, verejnej zbierky a štátneho rozpočtu v sume 38,5 mil. eur, dlhé roky po požiari hrad nebol obnovený a sprístupnený verejnosti. K 31.12.2024 bolo vyčerpaných 22,5 mil. eur na obnovu (viď. príloha). Hlavné príčiny tohto oneskorenia spočívali v nedostatočnom riadení, absencii efektívneho projektového manažmentu a neexistencii systematického plánu obnovy. V období rokov 2012 až 2017 chýbali konkrétne ciele, míľniky a mechanizmy spätnej väzby, čo spôsobilo zníženie tempa obnovy, nepravidelný priebeh prác a oslabenie kontinuity rozhodovania. Prvý reálny harmonogram obnovy bol vypracovaný až v roku 2018 interným projekčným tímom. Tieto organizačné a riadiace problémy mali za následok značné oneskorenia v obnove hradu a zabránili jeho včasnému sprístupneniu verejnosti. Problémom výkonu kontroly celej obnovy bola neúplná archivácia dokumentácie, čím bol porušený zákon o archívoch a registratúrach a zároveň to sťažilo preukazovanie kontinuity rozhodovania.

Stavebná činnosť pod drobnohl'adom

Požiar hradu v marci 2012 spôsobil rozsiahle poškodenia strešných konštrukcií, drevených stropov a interiérov, pričom najviac bol zasiahnutý Horný hrad. Kontrola identifikovala, že už v počiatkovej fáze došlo k zlyhaniu manažérskeho plánovania na úrovni MK SR a SNM, keď do konca roka 2012 nebol zabezpečený časový harmonogram obnovy ani rámcový odhad finančných nárokov. Následne sa riadenie obnovy vyznačovalo oneskoreným, opakovane netransparentným verejným obstarávaním a nestabilitou projektovej prípravy, čo vytvorilo podmienky pre reťazenie zmien, dodatkov a sporov.

Kontrolné zistenia poukazujú na zásadné problémy projektovej dokumentácie so zhotoviteľom Ing. Igorom Zigom, Jesenské. Zmluva z roku 2012 na projektovú dokumentáciu a inžiniersku činnosť bola opakovane menená dodatkami a finančne navýšená, pričom vzťah bol napokon ukončený pre vady dokumentácie, nedostatočný autorský dozor a nezvládnutú inžiniersku činnosť. Pri provizórnom prestrešení a sanácii múrov za viac ako 2 mil. eur, ktoré realizoval zhotoviteľ Marián Fifík, Vyšná Slaná dochádzalo k uzatváraniu dodatkov k zmluve (zmeny termínov, rozsahu a parametrov). Znalec identifikoval konštrukčné vady a SNM si uplatnilo zľavu, ktorá je predmetom súdneho sporu. Odborná komisia konštatovala nevyhovujúce technické riešenie, ekonomickú neprimeranosť a konflikt záujmov (projektant a stavebný dozor tá istá osoba), pričom dodatky mali viesť k porušeniu zákona o verejnom obstarávaní z dôvodu podstatnej zmeny predmetu zákazky a zvýhodnenia existujúceho dodávateľa.

Ďalším zdrojom zlyhania bola kvalita a správnosť riešení pri realizácii trvalých krovov a striech realizovaných spoločnosťou HORNEX, a.s. Bratislava, kde sa počas prác objavili nadmerné deformácie prvkov drevených krovov na dvoch objektoch podľa projektu. Následne bol vypracovaný sanačný projekt a znalec vyhotovil expertízu s vyčíslením škôd. V súčasnosti prebieha súdny spor s Ing. Igorom Zigom, Jesenské týkajúci sa správnosti

projektovej dokumentácie. V ďalších rokoch sa postup obnovy komplikoval aj tým, že víťazný projekt komplexnej revitalizácie spracovaný Ing. arch. Petrom Kucharovičom, autorizovaným architektom, ktorý vznikol zo súťaže návrhov (zmluva v roku 2016), nerešpektoval výsledky pamiatkových výskumov a štandardy obnovy pamiatkových objektov, čo viedlo k zamietnutiu štúdie, odstúpeniu od zmluvy a napokon k mimosúdному vyrovnaniu s projektantom v roku 2022 v sume 37 tis. eur. Následne SNM zriadilo interné projekčné oddelenie v roku 2017, ktoré obnovu etapizovalo, spracovalo a vyhodnocovalo harmonogram prác. Náklady na činnosť oddelenia do ukončenia činnosti v roku 2024 boli 2,6 mil. eur, pričom bolo zrušené bez vyhodnotenia efektívnosti.

Kontrola ďalej identifikovala príčiny zlyhania v nedostatočne zvládnutom zmenovom konaní a v riadení veľkých zmlúv. Pri nadlimitnej zákazke z roku 2022 na obnovu hradu a revitalizáciu okolia v sume 20,6 mil. eur, ktorú realizovala spoločnosť MBM-GROUP, a.s. Bratislava – mestská časť Ružinov, bolo umožnené vykonávanie dopĺňujúcich stavebných prác na základe zmenových konaní bez uzatvorených dodatkov. Zhotoviteľ si uplatnil nároky na práce navyše ešte pred uzatvorením dodatkov, čo bolo v rozpore so zmluvou o dielo a zákonom o verejnom obstarávaní. Uvedené vytváralo riziko finančných nárokov bez právneho titulu. Dodatočne obstaraný odborný rozbor návrhu dodatku za takmer 22 tis. eur konštatoval neoveriteľnosť zmenového konania a nesúlad cien. SNM uznalo len časť prác vykonaných navyše, čo zhotoviteľ neakceptoval. V septembri 2025 múzeum odstúpilo od zmluvy pre podstatné porušenie zmluvných povinností (neoprávnené zapojenie subdodávateľov), čo viedlo k prerušeniu prác a potrebe opätovne zabezpečiť zhotoviteľa. Kontrolóri preverili 22 faktúr v sume 10,2 mil. eur za stavebnú činnosť, pričom pri štyroch faktúrach nebol doložený likvidačný list. Kontrola nezistila nedostatky pri účtovaní, vykonávaní finančnej kontroly a dodržaní účelu financovania.

SNM vybudovalo zázemie (občerstvenie, suveníry) a parkoviská na pozemkoch mimo svojej správy a v roku 2018 iniciovalo združenie s obcou Krásnohorské Podhradie. Kontrolná skupina poukazuje, že po zániku združenia prejde majetok v hodnote 2,1 mil. eur bez DPH do bezodplatného vlastníctva obce. K prevodu majetku zatiaľ nedošlo, chýba kolaudácia objektov a súhlas MF SR.

V roku 2025 bolo preukázané neehospodárne nakladanie s verejnými prostriedkami, keď SNM malo súčasne uzatvorené dve zmluvy na výkon technického dozoru stavby s obdobným predmetom činností a uhrádzalo plnenia, ktoré už zabezpečoval iný dodávateľ, čím došlo k porušeniu rozpočtových pravidiel a finančnej disciplíny v sume 89 tis. eur bez DPH. Išlo o spoločnosť EUREDing s.r.o., Liptovský Mikuláš – staré mesto, s ktorou malo múzeum uzatvorenú mandátnu zmluvu na poskytovanie činnosti technického dozoru a súčasne uvedené služby poskytovala aj spoločnosť MSP Košice, s.r.o. Košice – mestská časť Juh.

Rizikovým faktorom pre ďalší priebeh obnovy boli súdne spory, ktoré predlžujú proces obnovy a zvyšujú náklady. V čase výkonu kontroly boli aktívne štyri súdne spory, kde v jednom prípade bolo žalobcom SNM voči Ing. Igorovi Zigovi, Jesenské o zaplatenie 68 tis. eur. V dvoch prípadoch vystupuje múzeum ako žalovaný. Žalobca Marián Fifík, Vyšná Slaná (žaloba podaná v roku 2015) uspel v máji 2025, kde súd uložil SNM povinnosť zaplatiť sumu takmer 337 tis. eur aj úroky z omeškania od roku 2014. SNM sa plánuje odvolať v danom prípade. Súd vydal platobný rozkaz v roku 2025, aby SNM zaplatilo PD Roštár s.r.o., Ochtiná sumu 279 tis. eur, v súčasnosti múzeum podniká kroky k zrušeniu vydaného doložky. V jednom prípade SNM vystupuje ako intervenient na strane žalovaného o určenie vlastníckeho práva. Štyri súdne spory boli ukončené. SNM vyhralo žalobu o ochranu dobrej povesti, v druhom prípade správny súd konanie zastavil a priznal múzeu nárok na úplnú náhradu trov konania, v treťom prípade bola uzatvorená dohoda o urovnaní sporu a vo štvrtom prípade bola žaloba voči SNM vzatá späť v plnom rozsahu.

Kontrola konštatovala pomalý postup obnovy bez dostatočného časového a vecného plánovania, konštrukčné vady a dlhodobo neskolaudované strechy Dolného a Stredného hradu, ktoré obmedzujú ďalšie práce. V dôsledku nečinnosti a oneskorených rozhodnutí došlo k zhoršeniu technického stavu častí hradu, čím bol porušený zákon o ochrane pamiatkového fondu a zákon o správe majetku štátu.

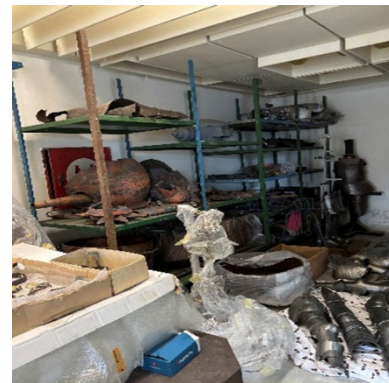
Vláda SR v minulom roku uložila MK SR preskúmať finančné možnosti a zabezpečiť urýchléné ukončenie rekonštrukcie hradu do roku 2027. Po vypovedaní zmluvy so zhotoviteľom stavby pretrváva riziko ďalšieho spomalenia prác. V prípade, že sa podarí hrad otvoriť pre verejnosť a súbežne bude pokračovať obnova Horného hradu staviteľom, hrozí poškodenie už obnovených objektov, keďže cesta k Hornému hradu vedie cez zrekonštruované časti a novovybudované prístupové komunikácie v podhradí.

Majetok v rukách správcu

Po požiari bola vykonaná mimoriadna inventarizácia, ktorou sa zistilo, že väčšina zbierkových predmetov sa zachovala bez poškodenia, išlo o 4 tis. kusov. Poškodených zbierkových predmetov bolo 324 v hodnote 349 tis. eur, zničených bolo 27 zbierkových predmetov v hodnote 42 tis. eur. Reštaurovanie zbierkových predmetov stálo 604 tis. eur. Hnuteľné zbierkové predmety, ktoré boli súčasťou expozície na hrade, boli po požiari a pred začatím stavebných prác presunuté do depozitárov Múzea Betliar.

NKÚ SR zistil nedostatky v oblasti zabezpečenia zbierkových predmetov z hradu KH a správy depozitárov. Depozitáre dlhodobo nezodpovedali požadovaným štandardom, zbierkové predmety boli uložené v priestoroch, ktoré boli po požiari v roku 2012 etablované na depozitárne priestory. Nezabezpečenie vhodných klimatických a bezpečnostných podmienok v depozitároch, sťažená orientácia v uložených zbierkach, nedostatočná úložná kapacita a zistené porušenie povinnosti správcu depozitára nebolo v súlade so zákonom o múzeách a galériách.

Obr. č. 9, 10: Obnova hradu SH, nevyhovujúce depozitárne priestory v múzeu Betliar

Zdroj: NKÚ SR, fyzická obhliadka

Dôsledky oneskorenej obnovy hradu

Dlhá obnova hradu KH sa prejavila negatívnymi dopadmi, keď výrazné časové meškanie viedlo k neúmernému nárastu nákladov v dôsledku rastu cien stavebných materiálov a miezd v stavebníctve (cca 80 %), vzniku prác navyše a strate príjmov z predaja vstupeniek vo výške 4,1 mil. eur. Situáciu ďalej komplikovali viaceré súdne spory s dodávateľmi a predčasné ukončenia zmlúv. Nečinnosť a pomalý postup obnovy mali negatívny vplyv na stav národnej kultúrnej pamiatky, vrátane zhoršenia technického stavu objektu a degradácie zbierkových predmetov uložených v nevyhovujúcich depozitároch, čo obmedzilo plnenie vzdelávacej a kultúrnej funkcie hradu. Postupne sa prehlbovali ekonomické straty v regióne poklesom dopytu po službách cestovného ruchu. Uvedené dopady prispeli k strate dôvery verejnosti, ktorá projekt oprávnene vníma ako príklad neefektívneho výkonu štátnej správy.

Záver

Rezort kultúry v súčasnosti čelí viacerým dlhodobo neriešeným problémom. Naplno sa prejavuje nesystémové riadenie, časté personálne výmeny a absencia dlhodobej stratégie rozvoja kultúry. Práve chýbajúca stratégia spôsobuje, že rozhodnutia sa prijímajú nekoordinovane, často ad hoc, bez jasného smerovania a bez nadväznosti na predchádzajúce kroky. Rezort tak nedokáže vytvárať predvídateľné prostredie, ktoré by umožnilo kultúrnym inštitúciám plánovať, rozvíjať sa a efektívne hospodáriť.

Závažným nedostatkom je aj nefunkčný vnútorný kontrolný systém, ktorý v mnohých prípadoch plní iba formálnu úlohu. Namiesto toho, aby aktívne monitoroval a vyhodnocoval správnosť postupov, identifikoval riziká, upozorňoval na nedostatky a pôsobil preventívne aj nápravne, zostáva často nevyužitým nástrojom. Bez jeho posilnenia a skutočného uplatňovania nie je možné zabezpečiť transparentné, hospodárne a zodpovedné riadenie kultúrnych inštitúcií.

Ak sa v SNG a SNM nepodari napraviť zlyhávania vo finančnom riadení a internom kontrolnom systéme, hrozí ďalšie prehlbovanie hospodárskych problémov, ktoré môžu vážne ohroziť stabilitu aj samotné fungovanie týchto inštitúcií. Súčasne SNM nemá vytvorené podmienky na systematické a dlhodobé riadenie obnovy kultúrnych pamiatok. Zanedbávanie národných kultúrnych pamiatok vedie k ich postupnej degradácii, v niektorých prípadoch až k nenávratnej strate. Následné náklady na obnovu sa zvyšujú a objekty sa stávajú dlhodobo neprístupnými. Tým sa oslabuje ochrana kultúrneho dedičstva a znižuje atraktivita regiónov pre cestovný ruch.

Hoci rezort kultúry zápasí s nedostatkom finančných prostriedkov, pri rekonštrukciách hradov bol tentoraz k dispozícii dostatok zdrojov. Napriek tomu sa práce neúmerne predlžovali v dôsledku manažérskych zlyhaní, nesystémového postupu, nedostatočnej koordinácie a chýbajúceho projektového riadenia. Dostupné financie tak neboli využité efektívne a namiesto zrýchlenia obnovy došlo k jej spomaleniu. Predlžovanie realizácie malo nielen priamy dopad na zvyšovanie nákladov, ale aj nepriamy vplyv na rozvoj regiónov: obmedzovalo komunitný život, znižovalo návštevnosť a brzdilo rozvoj turizmu, hoci je jeho podpora dlhodobo deklarovaným cieľom štátu.

Kultúrne pamiatky predstavujú nenahraditeľnú súčasť národného dedičstva a ich ochrana je jedným z kľúčových ukazovateľov vyspelosti spoločnosti. Starostlivosť o ne si vyžaduje systematický, odborný a dlhodobo udržateľný prístup, nie improvizované riešenia či krátkodobé zásahy. Preto je nevyhnutné eliminovať ad hoc postupy, stabilizovať odborné tímy, zaviesť projektové riadenie, prijať metodiku zmenových konaní a zabezpečiť pravidelnú, transparentnú informovanosť verejnosti o priebehu obnovy.

MK SR by malo dočasne posilniť svoju aktívnu kontrolnú a riadiacu úlohu nad týmito inštitúciami, minimálne do času, kým sa ich fungovanie a hospodárenie nezastabilizuje. Zvýšený dohľad je kľúčový na predchádzanie ďalším zlyhaniam a na obnovu dôvery v riadenie kultúrnych inštitúcií.

Reakcia kontrolovaného subjektu

Kontrola bola ukončená protokolmi o výsledku kontroly. Kontrolované subjekty nevzniesli námietky proti pravdivosti, úplnosti a preukázateľnosti kontrolných zistení. NKÚ SR uložil subjektom prijať opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov a následne predložiť správu o ich plnení. Plnenie prijatých opatrení bude NKÚ SR monitorovať a vyhodnocovať. Kontrolované subjekty podali podnety na orgány činné v trestnom konaní.

Kontakt

Najvyšší kontrolný úrad SR

Priemyselná 2
824 73 Bratislava
☎ +421 250 114 911
✉ info@nku.gov.sk

Ministerstvo kultúry SR

Nám. SNM 33
813 31 Bratislava
☎ +421 220 482 111
✉ hovorca@culture.gov.sk

Slovenské národné múzeum

Vajanského nábrežie 2
810 06 Bratislava
☎ +421 220 469 114
✉ monika.friedova@snm.sk

Slovenská národná galéria

Riečna 1
815 13 Bratislava
☎ +421 948 026 204
✉ info@sng.sk

Zoznam použitých skratiek

Skrátený názov	Úplné znenie
KH	Krásna Hôrka
MK SR, zriaďovateľ, ministerstvo	Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky
NKÚ SR	Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky
SH	Spišský hrad
SNM, múzeum	Slovenské národné múzeum
SNG, galéria	Slovenská národná galéria
zákon o archívoch a registratúrach	Zákon č. 395/2002 Z. z. o archívoch a registratúrach a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
zákon o finančnej kontrole	Zákon č. 357/2015 Z. z. o finančnej kontrole a audite a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
zákon o múzeách a o galériách	Zákon č. 206/2009 Z. z. o múzeách a galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona SNR č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov
zákon o ochrane pamiatkového fondu	Zákon č. 49/2001 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov
zákon o rozpočtových pravidlách verejnej správy	Zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
zákon o slobodnom prístupe k informáciám	Zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov
zákon o účtovníctve	Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov
zákon o verejnom obstarávaní	Zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov
Zákonník práce	Zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov
zákon o správe majetku štátu	Zákon č. 278/1993 Z. z. o správe majetku štátu v znení neskorších predpisov

Prílohy

Tabuľka č. 3 Čerpanie finančných prostriedkov na obnovu SH

v eur

	2021	2022	2023	2024	Celkový súčet
Štátny rozpočet	425 289	604 754			1 030 043
Štátny rozpočet			113 972		113 972
Štátny rozpočet				94 570	94 570
Spolu	425 289	604 754	113 972	94 570	1 238 585

Zdroj: SNM

Tabuľka č. 4 Financovanie obnovy hradu KH za obdobie 2012 až 2024

v eur

Finančné prostriedky	Rok prijatia	Suma	Čerpanie k 31.12.2024
Poistné plnenie	2012-2014	7 007 592	6 598 331
Verejná zbierka	2012-2014	180 523	180 523
Štátny rozpočet	2020	190 000	190 000
Štátny rozpočet	2021	5 130 000	5 130 000
Štátny rozpočet	2022	15 582 840	10 436 495
Štátny rozpočet	2023	7 895 000	0
Štátny rozpočet	2024	2 560 000	0
Spolu		38 545 955	22 535 349

Zdroj: SNM

